

УДК 378.016:811.161.2+811.124]:378.147.091.3+378.018.43:61-057.875-042.2
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-61>

Тетяна ФІЛАТ,
orcid.org/0000-0001-5441-7520
докторка філологічних наук, професорка,
завідувачка кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук
Дніпровського державного медичного університету
(Дніпро, Україна) tatanafilat@gmail.com

Мирослава СИДОРА,
orcid.org/0000-0002-1112-8187
викладачка кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук
Дніпровського державного медичного університету
(Дніпро, Україна) miroslavasidora@gmail.com

Олена ЗАПОРОЖЕЦЬ,
orcid.org/0000-0001-5423-8469
викладачка кафедри мовної підготовки та гуманітарних наук
Дніпровського державного медичного університету
(Дніпро, Україна) zaporozhetse@dma.dp.ua

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ОФЛАЙН- ТА ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ ЛАТИНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ)

У статті наведено та проаналізовано результати анкетування щодо порівняння офлайн- та онлайн-навчання латинської та української мови за професійним спрямуванням. З огляду на те, що освітній процес в Україні вже четвертий рік відбувається або в онлайн-формі, або в комбінованій формі, актуальним питанням є визначення особливостей, переваг та недоліків цих форм навчання та розроблення шляхів їх удосконалення. З цією метою було проведено анкетування серед студентів I курсу спеціальності «Медицина» Дніпровського державного медичного університету, яким було запропоновано дати порівняльну характеристику офлайн- та онлайн-форм навчання мов. Питання анкети охоплювали різні аспекти навчальної діяльності: організацію навчального процесу, соціальну складову, самоорганізацію та самоконтроль. Також зроблено порівняльну оцінку викладання мов у закладах середньої освіти, де навчались опитані, та в університеті. За результатами анкетування визначено, що переважна більшість опитаних оцінює за усіма питаннями офлайн вище, ніж онлайн (різниця між позитивними оцінками становить від 1% до 20%). Значущо нижче опитувані оцінювали онлайн з таких питань, як розуміння теоретичного матеріалу, здатність концентруватись, вплив сторонніх джерел на уважність під час занять, контроль викладача, робочі відносини та спілкування з викладачем та одногрупниками, хоча можливість користуватись допомогою та результатами чужої роботи в онлайн оцінена вище. Винятком є питання про забезпечення та якість наочних матеріалів, яке одержало більше позитивних оцінок в онлайн-формі, що зумовлено широким спектром розроблених на сьогодні ефективних та різноманітних комп'ютерних засобів та інструментів, які дозволяють удосконалити наочні методи навчання. Також визначено, що рівень викладання мов у закладах середньої освіти респонденти оцінили суттєво нижче, ніж в університеті, що потребує активної комплексної роботи з удосконалення навчального процесу на всіх освітніх рівнях. Зроблено висновок, що переважною формою вивчення мов має бути офлайн як більш прийнятна для набуття мовних та мовленнєвих навичок.

Ключові слова: латинська мова, українська мова за професійним спрямуванням, професійна медична мова, офлайн-навчання, онлайн-навчання, анкетування, здобувачі вищої медичної освіти.

Tetyana FILAT,*orcid.org/0000-0001-5441-7520**Doctor of Philology, Professor;**Head of the Language Training and Humanities Department**Dnipro State Medical University**(Dnipro, Ukraine) tatanafilat@gmail.com***Myroslava SYDORA,***orcid.org/0000-0002-1112-8187**Lecturer at the Language Training and Humanities Department**Dnipro State Medical University**(Dnipro, Ukraine) miroslavasidora@gmail.com***Olena ZAPOROZHETS,***orcid.org/0000-0001-5423-8469**Lecturer at the Language Training and Humanities Department**Dnipro State Medical University**(Dnipro, Ukraine) zaporozhetse@dma.dp.ua*

COMPARATIVE ASSESSMENT OF OFFLINE AND ONLINE LEARNING OF LATIN AND UKRAINIAN LANGUAGES FOR SPECIFIC PURPOSES (ACCORDING TO THE RESULTS OF QUESTIONNAIRE OF MEDICAL STUDENTS)

The article presents and analyzes the results of a questionnaire regarding the comparison of offline and online learning of the Latin and Ukrainian languages for specific purposes. Considering the fact that the educational process in Ukraine has been taking place either online or in a combined form for the fourth year, an urgent issue is the determination of the features, advantages and disadvantages of these forms of education and the development of ways to improve them. For this purpose, a questionnaire was conducted among students of the 1st year, specialty "Medicine" of the Dnipro State Medical University, who were asked to give a comparative description of offline and online forms of language learning. Questionnaire questions covered various aspects of educational activity: organization of the educational process, social component, self-organization and self-control. A comparative assessment of language teaching in secondary education institutions, where the respondents received education, and at the university was made as well. Based on the results of the questionnaire, it was determined that the vast majority of respondents rated offline higher than online on all issues (the difference between positive ratings ranges from 1% to 20%). Respondents rated online significantly lower on issues such as understanding of theoretical material, ability to concentrate, influence of external sources on attentiveness during classes, teacher control, working relationships and communication with the teacher and classmates, although the opportunity to use help and the results of other people's work online is rated higher. The exception is the issue of the provision and quality of visual aids, which received more positive evaluations in the online form, which is due to the wide range of effective and diverse computer tools and tools developed today, which allow improving visual teaching methods. An exception is the issue of provision and quality of visual materials, which received more positive estimates in the online form. It was also determined that the respondents assessed the level of language teaching in secondary education institutions as significantly lower than at the university, which requires active comprehensive work to improve the educational process at all educational levels. It was concluded that the preferred form of language learning should be offline as it is more acceptable for acquiring language and speech skills.

Key words: *Latin language, Ukrainian language for specific purposes, professional medical language, offline learning, online learning, questionnaire, higher medical education seekers.*

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусу, яка розпочалась у 2020 році, докорінно змінила життя світу, призвівши до перебудови всіх ланок життєдіяльності суспільства, поставила перед людством складні завдання та примусила шукати нові підходи до їх вирішення. Освітня галузь також зазнала глобальних змін, серед яких однією з найсуттєвіших став стрімкий перехід на онлайн-навчання як вимушену альтернативу в умовах карантину. Українська освітня спільнота з гідністю прийняла ці виклики, разом зі світовими

науковцями й педагогами працюючи над розбудовою та удосконаленням нової освітньої реальності. Але якщо на сьогодні інші країни світу повертаються до звичного, хоча й дещо видозміненого навчального офлайн, Україна продовжує жити й працювати в умовах набагато жорсткіших й жакливіших, адже потерпає від воєнної агресії сусідньої держави. Тож викликаний пандемією онлайн продовжується, але в більш тяжких та небезпечних умовах. Незважаючи на це, кропітка робота над удосконаленням такої форми навчання

не припиняється, публікуються нові доробки, розвідки, рекомендації, де одним з ключових питань є визначення переваг і недоліків різних форм навчання, пошук шляхів оптимізації освітнього процесу.

Навчання професійної мови у вищому навчальному медичному закладі є одним з важливих елементів формування висококваліфікованого фахівця, адже мова є знаряддям здобуття й засвоєння теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для подальшої успішної професійної діяльності. Вивчення латинської та української мови за професійним спрямуванням, що становлять основу професійної медичної мови, має на меті формування мовної та мовленнєвої компетенції, що потребує постійної практики для набуття необхідних навичок. Це завдання досить складно вирішувати за умови невеликої кількості навчальних годин, відведених на ці предмети, та онлайн-форми занять. З огляду на це актуальним є визначення переваг і недоліків обох форм навчання та розроблення шляхів удосконалення навчального процесу.

Аналіз досліджень. Дослідження офлайн- та онлайн-форм освіти відбувається в усьому світі, набувши активності з початком пандемії коронавірусу. Науковці розглядають різні аспекти цих інструментів навчання – від методів і стратегій до психологічно-соціального впливу та їхньої результативності.

Дистанційна форма навчання, за справедливим свідченням науковців, «дозволяє студентам здобувати освіту з будь-якого місця, де є доступ до Інтернету, що робить її привабливою. Під час війни дистанційний формат є вимогою безпеки для студентів та викладачів» (Проблеми і перспективи, 2023: 61). За роки вимушеної дистанційної освіти вчені та практики намагаються осмислити і світовий досвід онлайн-занять, і здобутки та перспективи розвитку нового для середньої та вищої школи виду навчання. Оксана Горбатюк та Світлана Поліщук справедливо стверджують: «Щодо рівня розкриття теми особливостей функціонування закладів вищої освіти під час війни з огляду на очний і дистанційний формати навчання, то праць із цієї теми не так багато, щоб говорити про ґрунтовну дослідженість усіх аспектів питання» (Горбатюк, Поліщук, 2023: 6). Суттєвим внеском у розробку проблеми дистанційного формату є розвідки Т. Андрющенко, О. Будзяк та В. Будзяка, Н. Голуб та Н. Горошкіної, О. Горбатюк та С. Поліщук, Н. Корольової та О. Лимаренко, О. Мондич, Л. Наливайко та Л. Марценюк та багатьох інших. На сьогодні наука збагачується не тільки окре-

мими статтями, а й колективними монографіями, у центрі уваги яких – «проблеми і перспективи онлайн-освіти» (Проблеми і перспективи, 2023: 9). Оксана Горбатюк та Світлана Поліщук слушно зауважують, «що коли про очний і дистанційний формати навчання у розрізі світової наукової спадщини написано дуже багато, надто на хвилі коронавірусних обмежень, які торкнулися чи не всіх країн світу, проте про вплив війни на роботу вишів написано зовсім мало. Розробляється ця тема переважно науковцями з України, які швидко акумулювали наукові потуги з огляду на крайню актуальність теми і необхідність знаходити швидкі рішення для збереження навчального процесу, наскільки це можливо в умовах воєнного стану» (Горбатюк, Поліщук, 2023: 6–7).

Незважаючи на те, що дистанційне навчання стає «привабливим» та найбільш прийнятним у воєнний час, небезпека зробити з нього панацею та довести, що воно «суттєво не вплинуло на якість освітніх послуг» (Проблеми і перспективи, 2023: 62), залишається загрозливою та, на жаль, неминучою. І хоча можливі наслідки онлайн-навчання висвітлюються зараз на теренах інтернету в гумористичному плані («будиноку» майбутнього, створений будівником, який вчився онлайн, візит до лікаря, який отримав освіту в 20-ті роки ХХІ століття тощо), цілком слушно, що дистанційна форма роботи з учнями середніх шкіл та студентами вищих навчальних закладів не виправдовує райдужних сподівань і є вимушеною на час ковідних обмежень та воєнних подій.

Медична освіта також зазнає серйозного, і частково руйнівного впливу онлайн-форми. Як зазначають дослідники цього питання, «вважаємо, що незважаючи на значні зусилля викладачів, спрямовані на забезпечення повноцінності освіти в цих надзвичайних умовах, дистанційне навчання студентів-медиків не може тривати довго» (Лобань та ін., 2021: 154).

Серед недоліків онлайн-навчання науковці виділяють такі, як: «труднощі із функціонуванням технічного устаткування або інтернету, безвідповідальне ставлення значної частини студентів до відвідування занять і вчасного подання домашніх завдань. ... також механізоване сприйняття викладача як далекого поблажливого педагога, що не може багато вимагати від них через їх регулярні труднощі в організації навчання» (Стрижньова, 2022: 79). І хоча «за результатами статистичного опитування зроблено висновок, що великою перевагою онлайн-навчання є «оновлений навчальний матеріал», тоді як існує досить значущий відсоток опитуваних, які взагалі не можуть отримати

ресурси для навчання через онлайн-систему з тих чи інших причин. Недоліки онлайн-навчання полягають у підвищенні тривожності, напруги, емоційного вигорання студентської молоді» (Жигайло, Харко, 2021: 48).

Молодь, яка вибирає професію медика, має високий рівень мотивації. Науковці Сергій Захаров, Олена Русакова та Олександра Смольянова за результатами опитування, проведеного серед абітурієнтів ДДМУ, дійшли висновку, що «вступники медичного ЗВО обирали професію лікаря мотивовано, визначалися з майбутнім фахом більше ніж за рік до вступу, ... мали внутрішню та зовнішню мотивацію до вибору професії лікаря. Здебільшого домінували фактори внутрішньої мотивації, ... зацікавленість медичною наукою, бажання допомагати іншим, можливість отримати престижну професію, інтерес до біологічних наук, можливість гарантованого працевлаштування» (Захаров та ін., 2023: 40). Але вплив онлайн-навчання знижує мотивованість, «розхолоджує» здобувачів вищої медичної освіти. Окрім цього, лікарська діяльність передбачає добре розвинені навички комунікативної компетенції, що не може бути сформовано під час онлайн-навчання.

Занепокоєність дистанційною формою освіти неодноразово висловлювали американські педагоги та вчені, наголошуючи на тому, що після вимушеного онлайн-навчання під час карантину (COVID-19) не можуть подолати відставання учнів та студентів у математиці, читанні та вивченні національної та іноземної мов (Young People's, 2024; In Third Year, 2022). Вітчизняні науковці не мають можливості проаналізувати наслідки впливу онлайн-навчання через епідемію COVID-19 на освітній процес, бо Україна продовжила дистанційну освіту внаслідок агресії рф.

Аналізуючи особливості дистанційного навчального процесу в умовах війни, дослідники, як правило, зосереджують увагу на методиці подання навчального матеріалу, плануванні занять та правильному розподілі часу, психологічному стані студентів, зовсім забуваючи про викладача. А між іншим, саме викладач є «ключовою» фігурою навчального процесу. І саме від його позитивного настрою, ерудиції, багажу знань залежить не тільки настрої студентів, а й бажання чи небажання вчитися. Тому «піклуватися про своє емоційне та фізичне здоров'я», за справедливою думкою Ірини Леонтєвої, – пріоритетний обов'язок викладача середньої та вищої школи. Дослідниця закликає модераторів навчального процесу: «Дбайте про самовідновлення! Обов'язково знаходьте час для відпочинку, саморегуляції, щоб поновити сили,

зберегти здоров'я і не допустити вигорання. Знайте, що студенти, які бачать довкола сильних, спокійних, впевнених і бадьорих викладачів, швидше повертаються до норми» (Леонтєва, 2023).

Мета статті. З огляду на вищезазначене, метою роботи стало дослідження сприйняття здобувачами вищої освіти офлайн- та онлайн-форм навчання, що дозволить визначити їх слабкі й сильні сторони та скоректувати організаційні, методичні підходи до проведення занять з латинської та української мови за професійним спрямуванням.

Виклад основного матеріалу. З метою оцінювання офлайн- та онлайн-навчання було проведено анкетування, у якому взяло участь 157 осіб, усі студенти I курсу спеціальності «Медицина» Дніпровського державного медичного університету. Оскільки усі респонденти навчаються на одній спеціальності, рівень мотивації вибору професії, як засвідчують результати досліджень, високий, за цими показниками група опитаних була однорідною і не потребувала додаткового розподілення.

Студенти, які брали участь в анкетуванні, навчаються за змішаною формою, що дозволяє дати об'єктивну порівняльну характеристику викладання мов. Окрім того, респонденти мають трирічний досвід навчання в обох формах у закладах середньої освіти, що свідчить про їх сформоване уявлення та ставлення до аналізованих питань, але й призводить по певній прихильності до онлайн-освіти як до більш звичної форми навчання.

Анкетування проводилось у лютому 2024 р., протягом двох тижнів, було повністю анонімним. Опитаним було запропоновано оцінити якість офлайн- та онлайн-навчання латинської мови та української мови за професійним спрямуванням за п'ятибальною шкалою, де «5» – відмінно, «4» – добре, «3» – задовільно, «2» – незадовільно. Оцінки «5» та «4» вважались позитивною відповіддю, тому рахувались разом. Анкету з результатами опитування наведено нижче.

Порівняльна оцінка онлайн- та офлайн-навчання з навчальних дисциплін «Латинська мова» та «Українська мова за професійним спрямуванням» (табл. 1).

Питання анкети охоплювали різні аспекти навчальної діяльності, отже їх можна умовно розподілити на декілька груп. Питання 1–9 стосуються організації та якості навчального процесу. Рівень розуміння навчального матеріалу, кількість практичних завдань, час для відпрацювання мовленнєвих навичок в онлайн були оцінені нижче, ніж в офлайн (на 12%, 6% та 4% менше позитивних оцінок відповідно). Окремо зауважимо, що суттєва різниця спостерігалась у негативних оцін-

Таблиця 1

№	Запитання	Офлайн, %			Онлайн, %		
		5-4	3	2	5-4	3	2
1.	Як добре Ви розумієте теоретичний матеріал з граматики, лексики тощо	88	11	1	76	20	4
2.	Чи достатньо на заняттях наочного матеріалу (таблиці, ілюстративний матеріал тощо)	80	16	4	85	11	4
3.	Чи маєте Ви можливість ставити додаткові запитання, уточнювати, конкретизувати матеріал з теми заняття	95	4,4	0,6	93	6	1
4.	Чи достатня кількість практичних завдань на занятті	93	4	3	87	10	3
5.	Чи вистачає часу для читання/говоріння під час заняття	90	8	2	86	10	4
6.	Чи достатньо часу для удосконалення навичок перекладу під час заняття	84	13	3	80	15	5
7.	Наскільки систематично викладач контролює Ваші конспекти, словники, домашні завдання	92	5	3	75	18	7
8.	Наскільки зрозумілі Вам критерії оцінювання	90	9	1	89	10	1
9.	Наскільки чіткі вимоги до виконання завдань	93	6	1	92	6	2
10.	Наскільки повно ви веде конспект	80	16	4	70	22	8
11.	Наскільки систематично Ви складаєте словник з латинської мови	73	18	9	70	18	12
12.	Чи систематично та самостійно Ви виконуєте домашні завдання	90	8	2	87	10	3
13.	Наскільки Ви усвідомлюєте необхідність ведення словника та конспекту	85	11	4	83	11	6
14.	Доступність зворотного зв'язку з викладачем	90	9	1	85	12	3
15.	Як Ви оцінюєте спілкування з одногрупниками	94	5	1	74	18	8
16.	На якому рівні Ваша концентрація уваги під час заняття	89	10	1	69	23	8
17.	Вплив сторонніх джерел (телефон, спілкування) на уважність під час заняття	26	26	48	42	26	32
18.	Чи допомагають Вам одногрупники зрозуміти навчальний матеріал	71	17	12	62	25	13
19.	Чи допомагають Вам одногрупники під час виконання практичних та контрольних завдань	39	30	31	42	23	35
20.	Якість проведення занять під час оголошеної тривоги	63	22	15	59	19	22
21.	Психологічна стійкість та допомога викладача під час проведення занять в умовах воєнного стану	85	13	2	88	9	3
22.	Рівень викладання мов у закладі, де Ви здобували середню освіту (школа, ліцей, училище, коледж)	74	16	10	73	14	13
23.	Рівень викладання латинської та української мов в університеті	97	2	1	96	3	1
24.	У якому закладі Ви одержували середню освіту (підкресліть):	Кількість осіб					
	Ліцей	64					
	Коледж	27					
	с/школа	15					
	з/школа	44					
	Не вказано	7					
	Всього	157					

ках щодо розуміння навчального матеріалу: 4% онлайн проти 1% офлайн. Отже, під час онлайн слухачі гірше сприймають пояснюваний матеріал, що має як суб'єктивні (невміння зосереджуватись та контролювати свою навчальну діяльність), так і об'єктивні (погана якість використовуваних пристроїв або інтернету) причини.

Розуміння вимог та критеріїв оцінювання респонденти оцінили в обох формах однаково: 93%–92% та 90%–89% позитивних оцінок, що свідчить про добру поінформованість студентів завдяки високому рівню наповненості та доступності бази нормативних документів щодо навчального процесу та достатньої роз'яснювальної роботи викладачів.

Щодо забезпечення занять наочними матеріалами онлайн було очікувано оцінено на 5% вище,

що пояснюється технічними можливостями та свідчить про якісний навчально-методичний контент та накопичений досвід і вміння викладачів ефективно використовувати сучасні освітні засоби.

Велика різниця виявилась в оцінці рівня контролю конспектів, словників, домашніх завдань викладачем: офлайн – 92%, онлайн – 75% позитивних оцінок. Причиною може бути більш складна з технічного боку система перевірки, яка потребує великих витрат часу, а онлайн-заняття мають уповільнений темп роботи, спричинений необхідністю додаткових дій (ввімкнути-вимкнути мікрофон, підняти руку, надіслати завдання) та технічними проблемами (повільний інтернет-зв'язок, незадовільна робота гаджетів). Тож в умовах дефіциту онлайн-часу контроль викладача

знижується, часто переходячи з повної у вибірково форму.

Питання 10–21 стосувались самоорганізації, самоконтролю та соціалізації респондентів. Оцінювання питань цього розділу мало суттєвішу різницю між офлайн- та онлайн-формами навчання, що вказує на найбільш слабку складову онлайн порівняно з офлайн.

Щодо ведення конспекту, словника, виконання домашніх завдань респонденти віддали перевагу офлайн, оцінивши виконання цих видів навчальної діяльності таким чином: ведення конспекту – 80% офлайн проти 70% онлайн позитивних оцінок, 4%–8% негативних оцінок відповідно; словник – 73% офлайн проти 70% онлайн позитивних, 9%–12% негативних оцінок відповідно; виконання домашніх завдань – 90% офлайн проти 87% онлайн позитивних та 2%–3% негативних оцінок відповідно. Таким чином, усі види самостійної навчальної діяльності оцінюються в онлайн нижче, але найсуттєвішу різницю спостерігаємо щодо ведення конспекту. Цей факт знаходить пояснення у відповідях на подальші питання анкети, а саме: концентрація уваги та вплив сторонніх джерел на рівень уважності під час занять. Ці питання одержали найбільшу різницю в оцінках: концентрація уваги – 89% офлайн проти 69% онлайн, вплив сторонніх джерел на уважність – 26% проти 42% відповідно, що вказує на недостатній рівень самоконтролю та високий ступінь ризику низьких результатів навчання в онлайн-формі.

Соціальна складова двох форм навчання була оцінена із суттєвою різницею: зворотній зв'язок з викладачем – 90% позитивних оцінок офлайн проти 85% онлайн, спілкування з однокурсниками – 94% проти 74%, допомога в розумінні навчального матеріалу – 71% проти 62%. Деякі інші результати отримано в питанні щодо допомоги однокурсників у виконанні практичних та контрольних завдань – 39% проти 42% позитивних та 31% проти 35% негативних оцінок офлайн та онлайн, що свідчить про більшу можливість користуватись результатами чужої роботи під час онлайн, але загалом невисоку тенденцію до списування.

Високу оцінку одержала психологічна стійкість та допомога викладача під час проведення занять в умовах воєнного стану (85% офлайн і 88% онлайн) та нижчу – якість проведення занять під час тривоги (63% і 59% відповідно). Велика кількість респондентів (15% і 22%) дали негативну оцінку заняттям під час тривоги, що потребує більш детального аналізу щодо виявлення причин та відповідно розроблення додаткових заходів щодо покращення якості навчання.

Серед іншого респондентам було запропоновано оцінити рівень викладання мов в університеті та закладі, де вони одержували середню освіту (школа, ліцей, коледж). Навчання професійної мови потребує міцних та систематизованих знань сучасної української літературної мови та сформованих мовних та мовленнєвих навичок, що є обов'язковою передумовою та підґрунтям до вивчення мови професії. За результатами опитування визначено, що різниця між офлайн- та онлайн-навчанням мови як в університеті, так і в закладі середньої освіти не була суттєвою: 74% офлайн – 73% онлайн позитивних оцінок для закладу середньої та, відповідно, 97%–96% для закладу вищої освіти. Але привертає увагу значуща різниця оцінювання між цими закладами. Викладання в університеті респонденти оцінили на 23% вище, а заклади середньої освіти одержали 10% (офлайн) та 13% (онлайн) негативних оцінок порівняно з 1% в університеті. Це свідчить про необхідність розглядати загальну та вищу освіту як нерозривні ланки одного освітнього ланцюжка та працювати над удосконаленням обох рівнів паралельно.

На окрему увагу заслуговують зауваження та пропозиції, які було запропоновано висловити респондентам у кінці анкети. Щодо офлайн-занять: пропозиції та зауваження стосувались переважно покращення умов навчання в укритті під час повітряних тривог, ширшого використання мультимедійних матеріалів, більше практики на відпрацювання мовних навичок. Щодо онлайн-занять: покращення якості зв'язку та технічного забезпечення, збільшення кількості інтерактивних засобів і також більше практичних завдань. Деякі респонденти ще раз підкреслили проблему низької уваги й концентрації та негативного впливу сторонніх джерел.

І, звичайно, не можна оминати увагою почуття гумору студентів, один з яких зазначив: «Під час онлайн розряджаються гаджети, а під час офлайн розряджаюсь я», що ще раз підкреслює переваги офлайн-навчання як більш насиченої та продуктивної форми занять.

Висновки. 1. За результатами оцінювання офлайн- та онлайн-навчання, яке було проведено серед здобувачів вищої медичної освіти, виявлено, що усі складові навчальної діяльності, окрім забезпечення наочними матеріалами, в офлайн-формі одержали вищий позитивний бал і нижчий негативний. Особливо суттєвою була різниця оцінювання на користь офлайн порівняно з онлайн з таких питань, як розуміння теоретичного матеріалу, здатність концентруватись, вплив сторон-

ніх джерел на уважність під час занять, контроль викладача, робочі відносини та спілкування з викладачем та однокласниками, хоча можливість користуватись допомогою та результатами чужої роботи в онлайн оцінена вище.

2. Визначено, що здобувачі вищої освіти значущо нижче оцінюють викладання мов у закладах середньої світи (школах, ліцеях, коледжах), ніж в університеті, що потребує удосконалення системи загальної середньої освіти, яка закладає основи для подальшого формування фахівця будь-якої галузі, зокрема й медичної.

3. Однією з безперечних, хоча й небагатьох переваг онлайн-навчання, яку відзначили опитані, є розроблені на сьогодні ефективні та різноманітні

комп'ютерні засоби та інструменти, що дозволяють удосконалити наочні методи навчання. Ця перевага очевидна в тому випадку, якщо офлайн-навчання не має достатнього технічного забезпечення. Використання смарт-дошок з якісним навчально-методичним супроводом та інших сучасних засобів дозволяє нівелювати різницю між цими двома формами.

4. Результати опитування збігаються з твердженням, що вивчення професійної мови потребує офлайн-навчання як більш контрольованої, гнучкої, соціалізованої та ефективної форми, а онлайн може бути допоміжним способом або альтернативою за певних умов чи в окремих випадках, тобто вимушеною формою навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Соціальна педагогіка*. Луцьк, 2012. № 7. С. 123–127.

2. Будзяк О. С., Будзяк В. М. Сучасна вища освіта в умовах війни. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні* : матеріали всеукр. наук.- пед. підвищення кваліфікації, м. Одеса, 3 травня – 13 червня 2022 р. Одеса : Гельветика, 2022. С. 45–49.

3. Голуб Н., Горошкіна Н. Методи дистанційного навчання української мови. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 148–158. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-148-158> (дата звернення: 12.03.2024).

4. Горбатюк О., Поліщук С. Особливості функціонування закладів вищої освіти під час війни: очна та дистанційна форми освіти, їх ключові переваги та недоліки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2023. № 66. С. 5–13. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13> (дата звернення: 12.03.2024).

5. Жигайло Н. Харко О. Онлайн-освіта: вимушена самоізоляція чи система отримання знань студентами закладів вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Сер. Психологічні науки*. 2021. Вип. 8. С. 36–49.

6. Захаров С. В., Русакова О. О., Смольянова О. В. Мотиваційно-емоційні аспекти вибору професії лікаря вступниками медичного закладу вищої освіти. *Медична освіта*. 2023. № 1. С. 35–40.

7. Леонтьєва І. Дистанційне навчання в умовах війни: управлінський аспект. *На Урок* : веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-na-temu-distanciynе-navchannya-v-umovah-viyni-upravlinskiy-aspekt-350940.html> (дата звернення: 12.03.2024).

8. Лобань Г. А., Ананьєва М. М., Фаустова М. О., Чумак Ю. В. Онлайн-навчання в медичній освіті: переваги і недоліки. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*. URL: http://repository.pdmu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15996/1/Loban_Onlayn_navchannya.pdf (дата звернення: 12.03.2024).

9. Мондич О. Виклики сьогодення – змішане та онлайн навчання у вищій школі. *Вища освіта у міждисциплінарному вимірі: від традицій до інновацій* : зб. наук. праць за матеріалами II Міжвузівської наук.-практ. конф., 27 бер. 2022 р., присв. ювілею д.пед.н., проф. Надії Василівни Кічук. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2022. С. 56–60.

10. Наливайко Л. Р., Марценюк Л. В. Сучасний погляд на перспективи розвитку дистанційного навчання у вищій освіті. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Сер. Право*. 2020. № 62. С. 57–64. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/03/12.pdf> (дата звернення: 12.06.2023).

11. Стрижньова М. Ю. Порівняльний аналіз онлайн і офлайн навчання іноземної мови студентів-програмістів. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства*. 2022. N 38. С. 79–80. DOI: 10.18524/2307-4558.2022.38.

12. In Third Year of Pandemic, Schools Faced Double Crisis. *Learning English* : веб-сайт. URL: <https://learningenglish.voanews.com/a/in-third-yearof-pandemic-schools-faced-double-crisis-/6879912.html> (дата звернення: 12.03.2024).

13. Young People's English Language Skills Decreasing. *Learning English* : веб-сайт. URL: <https://learningenglish.voanews.com/a/young-people-s-english-language-skills-decreasing/7427897.html> (дата звернення: 12.03.2024).

REFERENCES

1. Andriushchenko T. K. (2012) Formuvannya zdoroviazberezhuvalnoi kompetentnosti yak sotsialno-pedahohichna problema. [Formation of health-saving competence as a socio-pedagogical problem] *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Sotsialna pedahohika*. - Scientific bulletin of Lesya Ukrainka Volyn National University. Social pedagogy, 7. 123–127. [in Ukrainian].

2. Budziak O. S., Budziak V. M. (2022) Suchasna vyshcha osvita v umovakh viiny. [Modern higher education under conditions of war] *Osvitnii protses v umovakh voiennoho stanu v Ukraini* : materialy vseukr. nauk.-ped. pidvyshchennia

kvalifikatsii. - The educational process in the conditions of martial law in Ukraine: materials of the All-Ukrainian science and ped. professional development. 45–49. [in Ukrainian].

3. Holub N., Horoshkina N. (2022) Metody dystantsiinoho navchannia ukrainskoi movy. [Methods of distance learning of the Ukrainian language] *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. - Ukrainian Pedagogical Journal, 4. 148–158. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-4-148-158> (access date: 12.03.2024). [in Ukrainian].

4. Horbatiuk O., Polishchuk S. (2023) Osoblyvosti funktsionuvannia zakladiv vyshchoi osvity pid chas viiny: ochna ta dystantsiina formy osvity, yikh kliuchovi perevahy ta nedoliky. [Peculiarities of the functioning of higher education institutions during the war: face-to-face and distance forms of education, their key advantages and disadvantages] *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*. – Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems, 66. 5–13. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-66-5-13> (access date: 12.03.2024) [in Ukrainian].

5. Zhyhailo N., Kharko O. (2021) Onlain-osvita: vymushena samoizolatsiia chy systema otrymannia znan studentamy zakladiv vyshchoi osvity. [Online education: forced self-isolation or a system of acquiring knowledge by students of higher education institutions] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. Psykholohichni nauky*. - Bulletin of Lviv University. Ser. Psychological Sciences, 8. 36–49. [in Ukrainian].

6. Zakharov S. V., Rusakova O. O., Smolianova O. V. (2023) Motyvatsiino-emotsiini aspekty vyboru profesii likaria vstupnykamy medychnoho zakladu vyshchoi osvity. [Motivational and emotional aspects of choosing the profession of a doctor by applicants to a medical higher education institution] *Medychna osvita*. - Medical education, 1. 35–40. [in Ukrainian].

7. Leontieva I. (2023) Dystantsiine navchannia v umovakh viiny: upravlinskiy aspekt. [Distance learning in war conditions: management aspect] *Na Urok : veb-sait*. - To the lesson: website. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-natemu-distanciynе-navchannya-v-umovah-viyni-upravlinskiy-aspekt-350940.html> (access date: 12.03.2024) [in Ukrainian].

8. Loban H. A., Ananieva M. M., Faustova M. O., Chumak Yu. V. (2021) Onlain-navchannia v medychnii osviti: perevahy i nedoliky. [Online education in medical education: advantages and disadvantages] *Realii, problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity*. - Reality, problems and prospects of higher medical education. URL: http://repository.pdmu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15996/1/Loban_Onlayn_navchannya.pdf (access date: 12.03.2024). [in Ukrainian].

9. Mondych O. (2022) Vykylyky sohodennia – zmishane ta onlain navchannia u vyshchii shkoli. [Challenges of today – mixed and online learning in higher education. institutions] *Vyshcha osvita u mizhdystyplinarnomu vymiri: vid tradytsii do innovatsii : zb. nauk. prats.* - Higher education in an interdisciplinary dimension: from traditions to innovations: coll. of science papers. 56–60. [in Ukrainian].

10. Nalyvaiko L. R., Martseniuk L. V. (2020) Suchasnyi pohliad na perspektyvy rozvytku dystantsiinoho navchannia u vyshchii osviti. [A modern view of the prospects for the development of distance learning in higher education] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Ser. Pravo*. - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Ser. Law, 62. 57–64. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/03/12.pdf> (access date: 12.06.2023). [in Ukrainian].

11. Stryzhnova M. Yu. (2022) Porivnialnyi analiz onlain i oflain navchannia inozemnoi movy studentiv-prohrammistiv. [Comparative analysis of online and offline foreign language learning for programming students] *Mova: naukovoto-retychnyi chasopys z movoznavstva*. - Language: a scientific and theoretical journal of linguistics. 38. 79–80. DOI: 10.18524/2307–4558.2022.38. [in Ukrainian].

12. In Third Year of Pandemic, Schools Faced Double Crisis. (2022) *Learning English : web-site*. URL: <https://learningenglish.voanews.com/a/in-third-year-of-pandemic-schools-faced-double-crisis-/6879912.html> (access date: 12.03.2024).

13. Young People’s English Language Skills Decreasing. (2024) *Learning English : web-site*. URL: <https://learningenglish.voanews.com/a/young-people-s-english-language-skills-decreasing/7427897.html> (access date: 12.03.2024).